

Nová výstava „Jaro 1945 - čas nadějí a iluzí“ před budovou Generálního štábu AČR popisuje závěrečnou fázi 2. světové války

13.3.2025 - | Vojenský historický ústav Praha

Jaro 1945 přineslo Evropě konec války, ale i mnoho iluzí. Pro mnohé znamenal květen svobodu, pro jiné zklamání a nejistou budoucnost. Výstava „JARO 1945 - ČAS NADĚJÍ A ILUZÍ“ přináší pohled na tehdejší události prostřednictvím historických dokumentů, fotografií a příběhů těch, kteří byli jejich součástí.

Na jaře 1945 bylo jasné, že nacistické Německo je poraženo. Rudá armáda stála téměř u Berlína, sovětským silám se po těžkých bojích podařilo osvobodit Budapešť, Vídeň, Bratislavu, Brno, a nakonec s pomocí československých tankistů a letců i Ostravu. Američané a Britové překročili Rýn a pronikali do hloubi německého území. Přesto Hitlerovi věrní stoupenci stále věřili v obrat. Obyvatelé okupovaných českých zemí naopak doufali v brzký návrat demokracie a svobody. Skutečnost však byla nakonec jiná.

Na závěrečných bojích při osvobozování českých zemí se významně podílely jednotky 1. československého armádního sboru v SSSR, a to na Ostravsku a při přechodu slovensko-moravských hranic. Svou dlouhou bojovou pouť přes Kyjev, Duklu a Liptovský Mikuláš skončily 8. května 1945 na Prostějovsku, zatímco 1. československá tanková brigáda svedla svůj poslední boj s německými vojáky u Litovle. Předsunuté oddíly sboru ještě spěchaly na pomoc Praze a 10. května dorazily do mnoha vojáky vysněné Prahy.

Domácí odboj, oslabený represáliemi gestapa, byl stále aktivní. Na počátku roku 1945 začala odbojová organizace Rada tří, která měla radiové spojení s exilem v Londýnu, usilovat o jednotné vedení domácího odboje, jež vyústilo ve vznik ilegální České národní rady. Aktivní v ní byli i komunisté, jimž se podařilo koncem roku 1944 vytvořit Prozatímní IV. ilegální ústředí KSČ. Přestože domácí odboj v Praze počítal s plánovaným povstáním, na mnoha místech českého venkova vypukly již ve dnech 1.-4. května 1945 spontánní akce proti okupačnímu režimu.

5. května 1945 zazněla v pražském rozhlase výzva k odporu. Ve městě vyrostlo na 1 600 barikád, na jejich stavbě pracovalo na sto tisíc Pražanů a bojovalo na nich přes šestnáct tisíc povstalců. Němci odpověděli brutální silou. Přesto se podařilo vyjednat kapitulaci německých jednotek v Praze.

„ ,“ řekl ve svém projevu zástupce náčelníka Generálního štábu a inspektor generálmajor Ing. Miloslav Lafek.

O povstání a osvobození Prahy vznikly politicky motivované mýty. Komunisté tvrdili, že Američané nechtěli pomoci, zatímco v 90. letech se přeháněla role tzv. vlasovců. Historická pravda je složitější – k porážce nacismu přispěly všechny spojenecké síly, a především obrovské oběti obyčejných lidí. Američané vstoupili na české území 18. dubna 1945 a postupovali k demarkační linii Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice. Do Prahy však nesměli, aby se „nepromíchali“ se sovětskými jednotkami. Generál Patton chtěl údajně dorazit jako první, ale jeho nadřízení mu to zakázali. Rudá armáda dorazila 9. května. Poslední boje v Čechách se odehrály 12. května u Milína.

„ ,“ připomněl ve svém projevu vrchní ředitel sekce vyzbrojování a akvizic Ministerstva obrany ČR Mgr. Lubor Koudelka.

Poválečné období přineslo nejen radost, ale také začátek nového mocenského rozdělení Evropy a tvrdé střety o budoucnost Československa. Iluze o demokracii se rozplynuly s komunistickým převzetím moci v roce 1948.

Na konci války se nacisté snažili zahladit důkazy svých zločinů ve vyhlazovacích táborech, ale neúspěšně. Osvětim osvobodila 27. ledna 1945 Rudá armáda, ale našla zde už jen 7 000 vězňů – ostatní byli odvezeni na otrocké práce nebo zahynuli při „pochodech smrti“. Na jaře 1945 postupně osvobodily spojenecké armády další tábory, včetně Buchenwaldu, Dachau a Mauthausenu. Osvobození přineslo nezvratný důkaz nacistických zvěrstev a vedlo k rozhodnutí postavit viníky před mezinárodní tribunál.

Výstava **„Jaro 1945 - čas nadějí a iluzí“** nabízí hlubší pohled na tento přelomový rok a je důležitým připomenutím, že dějiny nejsou černobílé. Přijďte se podívat a nechte se vtáhnout do příběhů lidí, kteří tehdy doufali, bojovali a snili o lepší budoucnosti.

Autor výstavy PaedDr. Jindřich Marek, historik z Vojenského historického ústavu Praha, popsal příběh Jara 1945 na celkem 22 panelech, které jsou od dnešního dne umístěny před budovou Generálního štábu AČR.

Výstava bude k zhlédnutí do počátku května 2025.

<https://www.vhu.cz/nova-vystava-jaro-1945-cas-nadeji-a-iluzi-pred-budovou-generalniho-stabu-acr-po-pisuje-zaverecnou-fazi-2-svetove-valky>